

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 107:3

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Anzel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr E. T. v. d. Born, Helpman (Gron.); Dr C. Bouma, 's-Gravenhage; Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Zevenhoven; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr D. van Dijk, Groningen; Dr K. Fernhout, Baarn; Dr W. H. Gispert, Delft; Dr J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr J. van Herksen, Ermelo; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; A. Janse, Biggkerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr J. v. d. Linden, Tzum; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseu, 's-Gravenhage; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wanswerd; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; D. Stroot, Bussum; J. Strikwerda, Dokkum; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa.; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr C. Veenhof, Harkstede; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Jan Zwart, Zaandam.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f 0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: De historische maatstaven van het nationaal-socialisme. — De Buchman-beweging. I. — Uit de Schrift: De triomf van den „heaven der liefde“ over den „berg der ergernis“. — Kerkelijk Leven: Kerk-splitsing: een „geloofstuk“ en geen „waagstuk“. Geen praat langer — maar daad. II. Over de Buchman-beweging. Efraim en Juda. — Lit. en Kunst: Geerten Gossaert over het begrip „dichtkunst“. — Uit het Pol. en Soc. Leven: De „Mythus“ en Jezus. — Het Boek v. d. Week: Bij het vierde eeuwfeest van Calvijn's Institutie. — Muz. Kroniek: Sweelinck's Psalmen. — Brief uit Amerika: De „General Assembly“. — Persschouw. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

De historische maatstaven van het nationaal-socialisme.

In een vorig artikel („De geschiedenis onder nieuwe belichting“) is met enkele voorbeelden aangegeven, welke resultaten de nieuwe Duitse geschiedbeschouwing oplevert. Detail-kritiek bleef daarbij achterwege. Zij is vrijwel onbegonnen werk. Het baat weinig, wanneer het onkruid afgesneden wordt, indien de wortels onaangetaast blijven. Beroep op de geschiedenis heeft zelden bewijskracht tegen een richting, die zweert bij het instinct, en niet vraagt naar instemming maar naar geloof. Al kan ik honderd gevallen bijbrengen, waarin de theorie door de feiten wordt gelogenstraft, dan zal men zich op het honderd en eerste geval beroepen dat wel met de theorie schijnt te strooken, en zich daarmee vergenoegen. Elke ketter vindt in de geschiedenis zijn letter, en kijken wij ten slotte niet allen door een gekleurde bril?

Daarom willen wij, ten besluite van deze opmerkingen over de geschiedenis in het Derde Rijk, alleen nog letten op de grondmotieven, die in het geding zijn, en waarvan de aanvaarding of de verwerping den doorslag geeft bij de beoordeling. Op ras, volk en leider dus als de goederen, welke waarde het geschiedenisonderwijs op den voorgrond moet brengen, en als de maatstaven waaraan de betekenis van historische personen en gebeurtenissen wordt afgemeten.

In de eerste en voornaamste plaats: het ras of het bloed. Hier ligt de spil van het heele systeem. Het bloed immers bepaalt de waarde van den mensch. Men hoeft b.v. Rosenbergs geschriften slechts even in te zien, om te beseffen, hoe groot gewicht hij toekent aan de bloedszuiverheid.¹⁾ Zij wemelen van uitdrukkingen als bloedsverbondenheid, de wet van het bloed, het bloedig-roode werkelijke leven, enz. „Bloediger“ taal dan de zijne is niet denkbaar, en een „bloediger“ geschiedbeschouwing evenmin.

Immers, door heel de historie heen klinkt, voor wie ooren heeft om te hooren, de stem van het bloed. „Een nieuw, rijk en kleurig beeld van de geschiedenis van mensch en aarde begint zich heden te onthullen, wanneer wij eerbiedig erkennen dat de verhouding van bloed en omringende wereld, van bloed en bloed, het diepste verschijnsel vormt dat voor ons denken toegankelijk is, en dieper te zoeken en te vorschouwen is ons niet vergunnd.“ (Rosenberg).

Vandaar dat niet slechts van levenden de „Ah-nenschein“, het bewijspapiertje van onverdacht Arische afstamming, opgevraagd wordt, maar dat ook op de historische personen dit criterium wordt toegepast. De laatste drijfkrachten der geschiedenis, die het Marxisme in de economische verhoudingen, rationalisme en humanisme in het denken en willen van den mensch zoeken, liggen voor het nationaal-socialisme in het bloed en in de zuiverheid van ras.

1) Ik mag hier, ter aanvulling van mijn betoog, wel verwijzen naar de grondige kritiek op Rosenbergs ideeën, in dit blad, door Ir ter Brugge.

Dit bepaalt onmiddellijk ons standpunt. Want wel klinkt ook voor den Christen door heel de historie de stem van het bloed; doch alleen van dat bloed, dat betere dingen spreekt dan het bloed van den mensch. De diepste insnijding in de geschiedenis volgt niet de lijn, die loopt tusschen de rassen met hun verschillend bloed, maar valt samen met de groote scheiding die God maakt tusschen hen die al dan niet deel hebben aan het bloed van Golgotha.

Natuurlijk is hiermee niet gezegd, dat de ras-verschillen in de geschiedenis geen rol spelen. Dat het mensdom is geschapen uit éénen bloede, is een postulaat van christelijke geschiedbeschouwing. Maar in het ontstaan der verschillende rassen ligt eveneens Gods bestel. Voor de verklaring van vele historische verschijnselen (denk b.v. aan de botsingen tusschen Oostersche en Westersche volken) is het noodig, wel ter dege met de ras-verschillen rekening te houden. Maar van daar tot een leer, die van de heele geschiedenis (niet, als het historisch-materialisme, een klassen-, doch) een rassenstrijd maakt, is een zeer groote stap.

De gevolgen liggen voor de hand. De geschiedenis, aldus misvormd, moet gebruikt worden om den kinderen op de scholen deze denkbeelden in te prenten. De geschiedenisles zal hen overtuigen van de superioriteit van het Germaansche ras, en hen leeren neerzien op menschen van ander ras als op wezens van een lager soort. Maar vooral: 't zal hen opleiden tot een rasvergoding, waarbij voor den Christus der Schriften, in Wien immers noch Jood noch Griek is, geen plaats overblijft.

Nauw verbonden met deze eerste is de tweede maatstaf: de „volksche“, of nationale. Deze begrippen zijn niet identiek: onder „volksch“ vallen ook de Duitschers buiten de landsgrenzen, en zelfs de niet-Duitsche Germanen worden soms daarin opgenomen. Hoe dit zij, de nadruk ligt hier op het „deutsche Wesen“, in tegenstelling alweer tot het marxisme met zijn proletarische verbroedering, en tot het slappe internationalisme en pacifisme, dat ook in andere landen in de laatste jaren een reactie tegen zich heeft zien ontstaan.

Op zichzelf kan natuurlijk dit aansturen op herleving van de nationale gedachte slechts toegejuicht worden. Waar zal de jeugd vaderlandsliefde bijgebracht worden, indien niet tijdens de geschiedenisles? En de befaamde versregel: „Dankt nu God en zijt verblijd, omdat gij Nederlander zijt“, is, wanneer men haar losmaakt van de naieve zelfgenoegzaamheid waaruit zij opkwam, zoo belachelijk niet, als men haar voorgesteld heeft.

Maar de zaak komt anders te staan, wanneer dit kweeken van vaderlandsliefde geschiedt in nationaal-socialistische geest. In Duitschland heeft vóór, maar vooral ook in het begin van den wereldoorlog, vaak de neiging bestaan om het Duitse volk als een soort uitverkoren volk Gods te beschouwen: Met verbodde kracht, maar van den religieuzen grondslag ontdaan, is deze stemming thans teruggekeerd. Het Duitse volk immers is de zuiverste belichaming van het superieure Germaansche ras. Vandaar, gegeven de betekenis van het ras als hoogste maatstaf voor de waarde-bepaling van den mensch, een overspanning van de nationale gedachte en een verheerlijking van het „Deutschtum“, waarbij alle andere goederen op het tweede plan komen.

Ook b.v. het Christendom: dat kan slechts aanvaard worden, in zoverre het genationaliseerd is en zich bij de Duitse geestesgesteldheid kan aanpassen. Als Christus komt tot ieder persoon, en als Hij komt tot de menscheit, dan heeft Hij voor het nationaal-socialisme Zijn roeping gemist, want boven ik en menscheit gaat in waarde veruit „das blutmäszig gebundene Volkstum“, het idool in de religie van het bloed.²⁾

2) Vgl. de uitspraak van Hauer, leider der „nieuwe heidenen“: „Wij willen van geen andere Heilige Schrift weten dan die van de Duitse geschiedenis“.

Ten slotte de derde maatstaf: de leiders- of heldengedachte. Het geschiedenis-onderwijs krijgt tot taak om de jeugd op te wekken tot heldenvereering. Ook hier duikt de rassenleer weer op. Immers, de held en de leider zijn specifiek-Germaansche verschijningen, monopolie van het Arische ras. Vandaar de krampachtige pogingen van Rosenberg e.s. om van ieder groot man uit het verleden te bewijzen, dat hij Arisch bloed in zijn aderen had.

Wie is in deze beschouwing een groot man? Hij, in wien het wezen van het volk als het ware ge-personificeerd is. Naarmate hij zuiverder uitdrukking geeft aan wat met den aard van het volk overeenstemt, naar die mate stijgt ook zijn betekenis. Het heil des volks wordt hier letterlijk de hoogste wet.

Op dien grond bepleit b.v. Rosenberg een eerherstel van de christenvervolgers Diocletianus en Julianus den Afvallige: als ware „leiders“ bestreden zij het christendom, dat immers de fundamente van de Romeinsche staatsgemeenschap ondergroef. En op dienzelfden grond wordt op dit oogenblik in Duitschland aan Hitler een vereering bewezen, die in haar excessen soms godslasterlijke vormen aanneemt.

Dit zijn dan de maatstaven, naar welke het Duitse geschiedenis-onderwijs zich zal hebben te richten. Geen wonder, dat men in evangelische kringen gaat inzien, wat hier op het spel staat.

„Er is één ding“, zei onlangs de rechtzinnige theoloog Dibelius in een redevoering over de rol van het christendom in de Duitse geschiedenis (ik citeer het verslag in „De Rotterdammer“): „Er is één ding, dat wij echter onder alle omstandigheden moeten eischen: dat onze geschiedenis betrouwbaar wordt weergegeven. Elke vervalsching van de geschiedenis moet later duur betaald worden! Wij protesteerden tegen een tendentieuze weergave der geschiedenis... Wij staan thans voor een groot opgezette poging, te bewijzen, dat het christendom een rustverstoorder is in de Duitse geschiedenis. Men wil ons van dezen „Fremdkörper“ vrijmaken om ons dan tot een nieuw heidendom op te voeren.“

H. SMITSKAMP.

Naschrift. De afzetting van Prof. Oncken, waarvan in het eerste dezer artikelen sprake was, heeft intusschen nog een naspel gehad. In het laatste nummer der „Historische Zeitschrift“, het geschiedenis-tijdschrift bij uitnemendheid, komt de redacteur Friedr. Meinecke op tegen de onwaardige aanvallen, waaraan Oncken van nationaal-socialistische zijde heeft blootgestaan. In verband daarmee verdedigt hij de oudere generatie van historici, die trouw wil blijven aan de wetenschappelijke traditie waarin zij opgegroeid is. Met recht mag men echter betwijfelen, of Meinecke's woorden iets uit zullen werken. Hij verteenwoordigt een geslacht, dat in Duitschland aan het uitsterven is.

De Buchman-beweging. 1)

I.

De geschiedenis der kerk is er enerzijds ook een van gedurige menselijke ontrouw geweest.

Reeds in het Oude Testament wordt u in tafereel na tafereel geïllustreerd, hoe dat Israël, dat de Heere verkoren en geroepen en met de keur van Zijn genadegaven overladen had, het verbond breekt, de liefde van zijn God veracht en zich tot de vreemde goden begeeft, om deze aan te hangen en te dienen.

En als straks door middel van den arbeid der

1) In eenigszins uitgebreiden vorm volgt hier het referaat, dat door mij op den Theol. Schooldag, 20 Juni 1935, te Kampen gehouden werd.
E. D. K.